

B/ Odluke stranih sudova i arbitraža

ENGLJSKI SUDSKI ODBOR TAJNOG SAVJETA

Presuda od 25.V 1966.

Miller Steamship Company, PTY, Ltd.
c/a Overseas Tankship /U.K./ Ltd.

/The "Wagon Mound" br.2/

Brodar - Vanugovorna odgovornost - Brodar je odgovoran za naknadu štete koja je prouzrokovana skrivljenom radnjom njegovih ljudi, iako je mogućnost konkretne štete bila malo vjerojatna

U slučaju "Wagon Mound" br.1 tužilo je brodograđevno poduzeće "Morts Dock & Engineering Co.Ltd." zakupnika broda "Overseas Tankship /U.K./ Ltd." za štetu koja je tužitelju nastala time što se iz broda "Wagon Mound" izlila veća količina nafte u more u luci, pa su se neki plivajući predmeti iskrom iz rada u brodogradilištu zapalili, a pri tome se upalila i nafta, pa je odatle nastala šteta u brodogradilištu i na nekim brodovima. U tom sporu sudjeno je na temelju naslova nemarnosti/"negligence"/, pa je suprotno stavu u prijašnjoj presudi "In re Polemis" Tajni savjet u odluci od 19.I 1961. smatrao da šteta mora biti i kod nemarnosti predvidiva da bi za nju nastala odgovornost za štetnika, kao što je to već od 1854. u ugovornom pravu utvrđeno precedentima. Tajni savjet prepustio je da niži sudovi riješe pitanje da li ne postoji možda odgovornost na temelju smetnje/"nuisance"/. /Tekst ove odluke Tajnog savjeta sadržan je u LLLR 1961, sv.1, br.1, str.1 i prikaz u ovom periodiku br.9, str.32./ Trgovački odjel Vrhovnog suda Novog Južnog Walesa je 8.IV 1963. sudio sada, u sporu između brodovlasnika oštećenog broda i brodara broda štetnika, u korist tužitelju. /Tekst v. LLLR 1963, sv.1, str.402 i prikaz u ovom periodiku br.19, str.42./

Prvostepeni sudac u Australiji Walsh J. sudio je u korist tužitelju utemeljujući svoj judikat na tome da je na strani tuženog brodovlasnika broda "Wagon Mound" postojala javna smetnja/"public nuisance"/ iako se nije predviđao nastup štete kakva je nastala, budući da za tu vrstu vanugovorne odgovornosti predvidivost štete nije uvjet, a odbio je primjenu pravila o nemarnosti /"negligence"/, jer je za tu vrstu vanugovorne odgovornosti potrebna predvidivost štete.

Tajni savjet je prihvatio pravne lijekove obiju stranaka i to tužitelja koji je ustao pravnim lijekom protiv

odbijanja primjene vanugovorne odgovornosti na temelju "negligence" i tuženog protiv primjene pravila o vanugovornoj odgovornosti na temelju javne smetnje /"public nuisance"/, pa je stoga tuženi osuđen na naknadu štete.

Prvostepeni sudac je u "Wagon Mound" br.1 utvrdio činjenično stanje tako što je uzeo da "tuženi nije znao i da se nije razborito moglo očekivati da bi znao da će se ulje upaliti kad se razlije po vodi". U "Wagon Mound" br.2 prvostepeni sudac je činjenično stanje utvrdio ovako: 1/ Razboriti ljudi u položaju časnika Wagon Mound-a smatrali bi da bi se gorivo ulje teško moglo upaliti na vodi. 2/ Njihovo osbno iskustvo bilo bi vjerojatno da se to vrlo rijetko događalo. 3/ Kad bi obratili pažnju riziku od požara zbog razlijevanja /ulja/, oni bi to smatrali kao mogućnost, ali mogućnost koja bi se mogla ostvariti samo u izuzetnim okolnostima. 4/ Oni bi smatrali šanse ostvarenja potrebnih izuzetnih okolnosti za vrijeme dok je ulje razliveno po lučkim vodama kao vrlo daleke. 5/ Nastanak štete tužiteljevim stvarima kao posljedica razlijevanja nije bilo razborito predvidivo od strane onih za čija djela su tuženi odgovorni. 6/ Razlijevanje ulja je nastalo zbog nemarnog postupka /"careless conduct"/ osoba za čija djela bi tuženi bio odgovoran. 7/ Razlijevanje ulja bilo je uzrok štete stvarima svakog od tužitelja. 8/ Stoga prema utvrđenju pod 5/ zahtjev tužiteljev na temelju nemarnosti /"negligence"/ pada. Naprotiv zahtjev u "nuisance" uspijeva, jer prema sučevoj interpretaciji precedenata, kod primjene ovog tipa vanugovorne odgovornosti nije potrebno da štetnik predvidi kakva će šteta nastati.

Tajni savjet /na usta Lord Reida/ nalazi da se u slučajevima u kojima se sudilo na temelju smetnje, napose javne smetnje /"public nuisance"/ obično najprije utvrđuje da li postoje preduvjeti za aktivnu legitimaciju, a na prvome mjestu da li postoji posebna šteta /"special damage"/ tužitelju. U ovom slučaju o tome nema dvojbe. Međutim rjeđe se u takvim slučajevima presude bave pitanjem predvidivosti štete koja nastaje iz takve smetnje. Ipak iz presuda "Sharp v. Powell"/1877/ i "Clark v. Chambers"/1878/ slijedi da u pogledu predvidivosti štete nema razlike između nemarnosti/"negligence"/ i smetnje /"nuisance"/. Jedini slučaj u kojemu se smatralo da predvidivost nije temelj odgovornosti u "nuisance"-u bio je "Farrell v. John Mowlem & Co, Ltd."/1954/ u kojemu je sudac /tada/ Devlin smatrao da nije valjan odgovor na zahtjev iz "nuisance"-a pozivanje na to da šteta nije mogla biti predviđena. Ovo Devlinovo shvaćanje nastalo je prije presude Tajnog savjeta u "Wagon Mound" br.1, pa je možda smatrao da isto načelo vrijedi i kod nemarnosti /"negligence"/, a kako je poznato "Wagon Mound" br.1 utvrdio je da u nemarnosti štetnik odgovara samo za predvidivu štetu. Tajni savjet je otklonio da se izrazi o tome da li isto načelo vrijedi za predvidivost štete u čitavom ugovor-

nom i vanugovornom obveznom pravu, ali je prešao na uspoređivanje odgovornosti iz nemarnosti i smetnje, pa nakon što je konstatirao da pojam "nuisance" pokriva vrlo široko područje, nalazi da iako nije "negligence" uvijek pretpostavka za postojanje "nuisance"-a, ipak mora postojati neka vrsta krivnje /"fault in some kind"/ no pri tome se poziva na "Sedleigh-Denfield v. O'Callaghan and Others"/1940/, a otklanja da se izrazi o slučajevima kao "Wringe v. Cohen, 1940/". Mora se odlučiti da li je predvidivost štete pretpostavka odgovornosti iz "nuisance"-a u svim ili samo u nekim slučajevima, pa Tajni savjet smatra da predvidivost štete mora postojati u svim slučajevima "nuisance", i stoga stavlja van snage presudu prvostepenog suca u pogledu njenog temelja u "nuisance"-u.

Naprotiv u pogledu "negligence"-a Tajni savjet stavlja van snage prvostepenu presudu u koliko je našla da nema nemarnosti. U ovoj parnici tužitelji nisu u istom položaju u kojem su bili tužitelji u "Wagon Mound" br.1, u kojoj je brodogradilište teretila dionu krivnja /"contributory negligence"/ i koje bi stoga bilo pogodjeno tim prigovorom, jer su njegovi ljudi radili s vatrom nad morem koje je bilo zagađeno gorivim uljem, i što je tada u Južnom Walesu vrijedilo pravilo da u slučaju podijeljene krivnje ne može biti naknade štete. Osim toga u ovom slučaju su činjenična utvrdjenja sučeva različita od onih u prvoj parnici. Naime dok je, kako je gore navedeno, u prvom slučaju sudac utvrdio da ljudi tuženoga nisu znali niti se moglo očekivati da znaju za mogućnost zapaljenja razlivenog gorivog ulja, u ovom drugom slučaju je sudac utvrdio da su oni znali da se to može rijetko dogoditi /ne da je nemoguće/, pa se stoga mora reći da su oni mogli predvidjeti štetu koja je odatle nastala. Osvrćući se na presudu Kuće lordova u "Bolton and Others v. Stone"/1951/ u kojoj je odbijena tužba na temelju "negligence" s razloga jer se nastup štete od konkretnog zakonitog čina matematički mogao predvidjeti samo jednom u nekoliko tisuća godina, Tajni savjet smatra da za to da nastupi odgovornost iz nemarnosti zbog propusta da se otkloni rizik treba da postoji stvarni rizik, a ne samo puka mogućnost. U konkretnom slučaju su ljudi tuženoga postupali protupravno ispuštajući gorivo ulje u luci, čak još i na svoju štetu, pa su bili dužni voditi računa o riziku od požara. Članovi sudskog odbora Tajnog savjeta smatraju da je otvoreno pitanje u precedentima da li se daleki rizik može smatrati kao nešto što se ne može predvidjeti, pa Tajni savjet otklanja da prihvati stajalište da se svaki daleki rizik mora smatrati i nepredvidivim. Suci smatraju da bi u konkretnom slučaju razboriti čovjek predvidio da postoji rizik od požara, i da bi poduzeo potrebno da ga izbjegne, a što je u ovom slučaju bilo i lako, jer sama činjenica da je

za izbijanje požara bilo potrebno da nastupe izuzetne okolnosti još ne opravdava propuste tih ljudi. Prema tome je potvrđena prvostepena presuda u pogledu izreke o naknadi štete iako iz razloga koji su potpuno različiti od onih na kojima se ona temeljila.

/LLLR 1966,1, str.657/

E.P.

Bilješka. - Vanugovorna odgovornost u engleskom pravu temelji se na raznim institutima, a među kojima su tri temeljna: nemarnost /"negligence"/, smetnja /"nuisance", od koje se opet razlikuje "public nuisance"/ i kauzalna odgovornost /"strict liability"/. U konkretnom slučaju institut kauzalne odgovornosti bio je u raznim presudama koje su se odnosile na isto činjenično stanje spomenut ali nije primijenjen, a i o njemu je bilo malo riječi, jer se sudovi nisu htjeli izraziti o tome da li je tekuće gorivo na brodovima opasna stvar /"dangerous thing"/. Glede instituta nemarnosti u "Wagon Mound" br.1 postavljeno je načelo da i ovdje treba da je šteta predvidiva u času nemarnog postupka kao i kod ugovorne odgovornosti, ali je sada u "Wagon Mound" br.2 ta predvidivost jako proširena, jer su članovi sudskog vijeća Tajnog savjeta otklonili da predvidivost isključuje u slučajevima u kojima je mala vjerojatnost nastupa štete. Oni su dapače smatrali da bi i slučaj "Bolton and Others v. Stone"/1951/ bio drukčije, naime u korist tužiteljice, riješen da se radilo o protupravnom činu /"unlawful activity"/. Kako je u tekstu spomenuto u tom slučaju se radilo o matematički krajnje nevjerojatnom nastupu štete, pa ipak su članovi vijeća smatrali da bi i u tom slučaju mogla šteta biti ocijenjena kao predvidiva da se radilo o protupravnom činu. Konačno s naslova smetnje, pa i javne smetnje /koja se po nekim svojim karakteristikama razlikuje od smetnje/ suci smatraju da odgovornost nastupa samo ako postoji predvidivost štete od određene čina. Razlika između obične smetnje /"nuisance"/ i javne smetnje /"public nuisance"/ nije u ovoj odluci obogaćena postavljanjem određenih granica između jedne i druge, pa ostaje u tom pogledu mjerodavno ono što je rečeno u presudi australijskog suca Walsha u pogledu tih razlika u "Wagon Mound" br.2, koja je već u tekstu citirana.

E.P.

ENGLJSKI PRVOSTEPENI SUD
/Queen's Bench Division/

Presuda od 15.III 1954.

Pyrene Co, Ltd. c/a Scindia Steam
Navigation Co, Ltd.

Prijevoz stvari morem - Kupoprodaja FOB - Oštećenje tereta pri-
likom ukrcanja, a prije prelaska brodske ograde - Ograničenje